

APOSTOLSKA POBUDNICA CATECHESI TRADENDAE

Nedavnom objavom u javnosti Apostolske pobudnice »Catechesi tradendae«, papa Ivan Pavao II. ponovno nas je obradovao. Ona nosi nadnevak 16. listopada 1979., dakle godišnjicu njegova izbora za Papu. Može se s pravom ustvrditi, da je javnost s nestrpljivošću iščekivala ovaj dokumenat kojega su stvarala trojica Papa uz pomoć Pastirskog zbora koji se okupio 1977. pod geslom »Kateheza u današnje vrijeme s posebnim naglaskom na djecu i mlade«

Inače je današnja, ili još bolje rečeno koncilaska Crkva, jako zaokupljena problemom katehizacije. Izgleda da joj je to postala najaktuelnija točka u posljednje vrijeme. Nikli su različiti dokumenti u krilu Crkve s obzirom na dotičnu problematiku: Opći katehetski direktorij (1971.) kojega je pripremila i svojedobno objavila Kongregacija za kler. Na njegovoj osnovi, u različitim vremenskim razdobljima, nastajali su i rađali se Nacionalni katehetski direktoriji, na kojeg mi, na žalost, još uvijek

s nestrpljivošću čekamo. Neki narodi su razradili i predivne komentare s obzirom na dotični Direktorij, dok se mi još uvijek nadamo svijetlu njegove objave.

Biskupska je Sinoda 1977. nakon svog, može se reći dosta kratkog zasjedanja, uputila javnosti dokument: »Poruka narodu Božjem« gdje su iznesene muke i katehetska nadanja unutar same Crkve. I ovaj dokument je popraćen mnogobrojnim razmišljanjima i studijama sa strane različitih autora. Neki su izražavali svoja divljenja, dok su drugi ostali pomalo zabrinuti. Za neke je on korak naprijed na području kateheze, dok je za druge samo konstatacija činjeničnog stanja. I mi smo se u ovom časopisu svojevremeno osvrnuli na tu istu problematiku osvjetljujući naš kut gledanja.

Ova Apostolska pobudnica Ivana Pavla II. bit će pojašnjenje i produbljenje nekih točaka koje su možda ostale pomalo po strani u »Poruci narodu Božjem«, premda niti ona, što priznaje i

sam Papa, nije iscrpni dokumenat o neiscrpnosti stvarnosti crkvenog djelovanja na području uvođenja i dozrijevanja članova Katoličke crkve u puninu Objave i kršćanskog življenja Radostne vijesti.

Ne bismo se sada i ovdje, željeli posebno osvrtni na njene sadržaje i metodologiju. Htjeli bismo je najprije, premda u dva dijela, izvornu ponuditi našoj javnosti, iako vjerujemo da će to učiniti, i druga naša katolička glasila. Potom ćemo, imajući i druge osvrte u vidu, pristupiti studioznije njenom pogledu.

U svakom slučaju, može se već unaprijed reći, da je ona kuražna, odmje-

reni, i neobično jasni, te u skladu s katoličkom Tradicijom odvažni zahvat Ivana Pavla II u dosta minirano područje crkvenog života. Tako nešto mogao je napraviti samo onaj koji je iskusio praksu, a teorija mu nije Ahilova peta. Pobudnica je prožeta toplinom i dušobrižničkom zauzetošću, te na sve strane vrca duboko i nepokolebljivo uvjerenje da je Kristov polog na pravome mjestu, čija je svrha da ne bude ljubomorno čuvan bez kamata, nego predavan i duboko življen.

Pa kada nam ga vrhovni pastir kao takvog predaje, onda ga primimo, ne za stalaže i ladice, nego u svijest i srca da po njemu živeći postanemo »svjetlo svijeta i sazidani grad na gori«.

**Episkopatu
kleru
i vjernicima
sveukupne Katoličke crkve
o katehezi
u naše vrijeme**

Uvod

Posljednja Kristova zapovijed

1. Crkva je uvijek smatrala katehezu jednom od svojih osnovnih obaveza, i to jer je uskrslu Gospodin, prije nego što je uzašao k Ocu, dao Apostolima posljednju zapovijed: učiniti sve narode učenicima i naučiti ih da obdržavaju sve ono što je on naredio.¹ Na taj način povjerio im je zadatak i dao im vlast da naviještaju ljudima ono što su sami čuli, vdjeli svojim očima, razmotrili i rukama opipali o Riječi života.² U isto vrijeme poslao ih je i dao

im vlast da autoritativno tumače sve ono u čemu ih je on poučio: njegove riječi, njegova djela, njegova znamenja, njegove zapovijedi. Dao im je Duha Svetoga da mogu ispuniti jedno takvo poslanje.

Brzo se prozvalo katehezom nastojanje unutar Crkve oko formiranja učenika, oko pomaganja ljudima da uzvjeruju da je Isus Sin Božji, kako bi posredstvom vjere posjedovali život u njegovu imenu³, da bi ih se odgojilo i poučilo o tom životu i tako gradilo Tijelo Kristovo. Crkva nije prestala posvećivati svoje energije tom cilju.

1) Mt. 28, 19 s.

2) Usp. 1 Iv, 1, 1.

3) Usp. IV. 20, 31.

Skrb Pavla VI

2. Posljednji Pape rezervirali su katehezi uzvišeno mjesto u svojoj pastoralnoj skrbi. Svojom djelatnošću, svojim propovijedanjem, autoritativnim tumačenjem Drugog vatikanskog sabora — kojeg je smatrao velikim katekizmom modernih vremena — cjelokupnim svojim životom moj visokopoštovani predčasnik Pavao VI. služio je katehezi Crkve na posebno primjeran način. Potvrdio je 18. ožujka 1971. »Opći katehetski direktorij«, kojega je pripremila Sv. Kongregacija za kler. Direktorij koji ostaje osnovni dokumenat za promicanje i ravnanje katehetske obnove unutar cijele Crkve. Osnovao je 1975. Međunarodni savjet za katehezu. Učiteljski je definirao ulogu i značenje kateheze u životu i poslanju Crkve, kad se obratio sudionicima Prvog međunarodnog katehetskog kongresa 25. rujna 1971⁴, i izričito se vratio na taj argument u Apostolskoj pobudnici *Evangelii Nuntiandi*⁵. Htio je da kateheza, naročito ona koja je upućena djeci i mladima, bude tema četvrte opće biskupske sinode⁶ održane u mjesecu listopada 1977, u kojoj sam imao sreću sudjelovati.

Plodonosna Sinoda

3. Na koncu Sinode, Oci su predstavili Papi obilatu dokumentaciju različitih intervenata koji su nastali za vrijeme skupštine, zaključke radnih

4) *Usp. AAS 63 (1971), str. 758—764.*

5) *Usp. br. 44; također brojeve 45—48 i 54; AAS 68 (1976), str. 34—35; 35—38; 43.*

6) *Poznato je da se prema Motu-proprio APOSTOLICA SOLLICITUDO od 15. rujna 1965. (AAS 57, 1965, str. 775—780. Biskupska Sinoda može sastati u generalnu, izvanrednu ili specijalnu sjednicu. U ovoj Apostolskoj pobudnici, termini »Sinoda« ili »Sinodalni Oci« ili »Sinodalna aula« uvijek se odnosi na IV Generalno Zasjedanje Bi-*

skupske Sinode, osim ako nije izričito drugačije naznačeno. Ovo zasjedanje je održano u Rimu u listopadu 1977, a govori o katehezi.

7) *Usp. SYNODUS EPISCOPORUM, DE CATECHESI HOC NOSTRO TEMPORE TRADENDA PRAESERTIM PUERIS ATQUE IUVENIBUS; AD POPULUM DEI NUNTIUS, E CIVITATE VATICANA, 28. X. 1977; usp. »L'Osservatore Romano« (30. listopada 1977. str. 3—4).*

Smisao Pobudnice

4. U istoj klimi vjere i nade, časna braćo, dragi sinovi i kćeri upućujem vam danas ovu Apostolsku pobudnicu. Ona će sadržavati samo neke vidove tako široke teme, one aktualnije i odlučujuće, da bismo osigurali sretne plodove sinode. U biti preuzima razmišljanja koja je pripremio papa Pavao VI., služeci se obilato dokumentacijom koju je sinoda ostavila. Papa Ivan Pavao I — čije nas je oduševljenje sve skupa zadivilo kao i njegovi katehetski darovi — sakupio ih je i pripremao da ih objavi. Neočekivano ga je Gospodin pozvao k sebi. Svima nam je dao primjer usredotočene kateheze na bitno i u isto vrijeme narodne, koju čine ge-

ste i jednostavne riječi sposobnom da takne srca. Preuzimam dakle nasljeđe ove dvojice Papa da bih odgovorio na zahtjev biskupa, koji je izričito formuliran u zaključku četvrte opće sinode i kojeg je papa Pavao VI. prihvatio u svom zaključnom govoru.⁷ To činim i zato da bih odgovorio na jednu od osnovnih zadaća moje apostolske uloge. Kateheza je uostalom uvijek bila osnovna briga u mom svećeničkom i biskupskom služenju.

Moja je goruća želja da Apostolska pobudnica, upravljena cijeloj Crkvi učvrsti stabilnost vjere i kršćanskog života, da dadne novi podstrek inicijativama u toku, potakne kreativnost — uz potrebnu budnost — i doprinese razlijevanju radosti unutar Zajednice u nošenju Kristova misterija svijetu.

I. Naš jedini učitelj jest Isus Krist

Povezani u Osobi Isusa Krista

5. Četvrta Opća Sinoda inzistirala je često na kristocentrizmu svake autentične kateheze. Možemo ovdje zadržati oba značenja riječi koji se ne suprostavljaju niti se isključuju, nego naprotiv, jedan drugog zahitijsava i međusobno se upotpunjuju.

Želi se podvući, prije svega, da u samoj jezgri kateheze stoji bitno jedna osoba: ona Isusa iz Nazareta, »jedino-rođenca Očeva, punog milosti i istine«,⁸ koji je trpio i umro za nas, a sada, uskrsnuvši živi zauvijek s nama. To je Isus »Put, Istina i Život«,¹⁰ a kršćanski život sastoji se u hodu za Kristom, u »nasljedovanju Krista«. Bitni i primarni cilj kateheze jest — da upotrijebim

izreku dragu svetom Pavlu a također i suvremenoj teologiji »misterij Krista«. Katehizirati znači, na jedan određeni način, privesti nekoga ispitivanju ovoga misterija u svim njegovim dimenzijama: »Osvijetliti rasporedbu otajstava... shvatiti sa svima svetima što je dužina i širina i visina i dubina te upoznati ljubav Kristovu koja nadilazi svaku spoznaju i ući u svu puninu Božju«.¹¹ Dakle, znači razotkriti u osobi Krista potpuni vječni plan Božji, koji se po njoj ispunja. Ona je traženje shvaćanja, značenja gesta i Kristovih riječi, znakova što ih je on izvodio, jer oni u isto vrijeme skrivaju i objavljuju njegovu tajnu. U tom smislu definitivna uloga kateheze sastoji se u tome da nekoga stavi ne samo u kontakt, nego u zajedništvo, u intimnost s Isusom Kristom: samo nas on može privesti ljubavi Očevoj po Duhu i učiniti da sudjelujemo u životu Svetoga Trojstva.

Prenositi Kristovu nauku

6. Ali kristocentrizam u katehezi znači da se njenim posredstvom ne želi da svaki prenosi svoju vlastitu nauku ili nekog drugog učitelja, nego nauku Isusa Krista, istinu koju on posreduje, ili, još točnije istinu koja je on.¹² Treba, dakle, reći da je u katehezi Krist, Utjelovljena Riječ i Sin Božji, kojega naučavamo, a sve drugo je u odnosu prema njemu; i da samo Krist poučava, dok (svaki) drugi to čini po mjeri u kojoj je njegov glasonoša, dopuštajući Kristu da poučava na njegova usta. Stalna briga svakog katehete — već prema tome koja je razina njegove odgovornosti unutar Crkve — treba se sa-

8) Usp. AAS 69 (1977), str. 633.

9) Iv. 1, 14.

10) Iv. 14, 6.

11) Ef. 3, 9. 18 ss.

12) Usp. Iv. 14, 6.

stojati u tome da posreduje svojim vlastitim poučavanjem i ponašanjem nauku i život Isusov. Neće ići za tim da zaustavi na sebi samome, na svojim mišljenjima i osobnim sposobnostima pažnju i pristajanje inteligencije i srca onoga kojega katehizira; i nadalje, neće ići zatim da nameće svoja mišljenja i osobna opredjeljenja, kao da bi izražavala nauku i lekcije iz života Isusa Krista. Svaki bi kateheta trebao primijeniti na sebe misterioznu riječ Isusovu: »Moja nauka nije moja, nego onoga koji me je poslao«. ¹³ Upravo to čini sv. Pavao dok se bavi problemom primarne važnosti: »Od Gospodina sam primio što sam vam svojevremeno predao«. ¹⁴ Kakvo li ophođenje s Božjom Riječi prenošenoj po Učiteljstvu Crkve, kakvu li dubinsku familijarnost s Kristom i s Ocem, kakav li duh molitve, kakvo li odricanje samoga sebe mora imati kateheta da bi mogao reći: »Moja nauka nije moja«!

Krist učitelj

7. Ta nauka nije građevina apstraktnih istina: ona je priopćavanje živućeg misterija Božjeg. Kvaliteta onoga koji poučava u Evanđelju i narav njegova naučavanja nadvisuje u svemu »učitelja« u Izraelu, zahvaljujući jedinstvenoj vezi koja postoji između onoga što on kaže, onoga što čini i onoga što jest. Ostaje ipak činjenica da se Evanđelja jasno oslanjaju na neke trenutke u kojima

Isus poučava. »Isus je činio i učio«: ¹⁵ u ova dva glagola koji otvaraju Knjigu *Djela*, sv. Luka ujedinjuje i u isto vrijeme razlikuje dva pola u Kristovu poslanju.

Isus je poučavao, to je svjedočanstvo koje daje o sebi samome: »Danomice sjedah u Hramu naučavajući«. ¹⁶ To je primjedba kojoj se dive Evanđelisti, začuđeni da ga uvijek i posvuda vide dok naučava, na način i s auktoritetom što do tada bijaše nepoznato. »I opet mnoštvo nagrnu k njemu, a on ih po svojem običaju ponovno poučavaše«; ¹⁷ »Bijahu zaneseni njegovim naukom. Ta učio ih je kao onaj koji ima vlast«. ¹⁸ Ovo primjećuju i njegovi neprijatelji da bi našli razlog sudu i osudi: »Buni narod, naučavajući po svoj Judeji, počevši od Galileje pa dovde«. ¹⁹

Jedini »Učitelj«

8. Onaj koji poučava na ovakav način zaslužuje posebni naslov, ime »Učitelj«. Koliko mu je puta, u cijelom Novom zavjetu a naročito u Evanđeljima, dan naslov Učitelja! ²⁰ Jasno da su Dvanaestorica, drugi učenici, mnoštvo slušača koji ga s naglaskom divljenja, povjerenja i nježnosti nazivaju učiteljem. ²¹ Pa čak i Farizeji i Saduceji, učitelji Zakona, Židovi općenito mu ne uskraćuju ovaj naziv: »Učitelju, htjeli bismo od tebe vidjeti znak«; ²² »Učitelju, što mi je činiti da zadobijem život vječni?«. ²³ Ali Isus je nadalje onaj koji se

13) Usp. Iv. 7, 16. Važna tema u četvrtom Evanđelju. Usp. Iv. 3, 34; 8, 28; 12, 49 ss.; 14, 24; 17, 8, 14.

14) I Kor. 11, 23: pojam »prenijeti« upotrijebljen ovdje od sv. Pavla, bio je često ponovljen u Apostolskoj Pobudnici EVANGELII NUNTIANDI, da bi se opisala evangelizatorska aktivnost Crkve, kao npr. u brojevima: 4, 15, 78, 79.

15) Dj. 1, 1.

16) Mt. 26, 55; usp. Iv. 18, 20.

17) Mk. 10, 1.

18) Mk. 1, 22. Usp. također Mt. 5, 2; 11, 1; 13, 54; 22, 16; Mk. 2, 13; 4, 1; 6, 2; Lk. 5, 3, 17; Iv. 7, 14; 8, 2 i drugi.

19) Lk. 23, 5.

20) U ovih pedeset poglavlja četiriju Evanđelja, ovaj naslov baštinjen o čitave židovske tradicije, ali odjeven u novo značenje, koje je i sam Krist često osvjetljavao, pridavan je Isusu.

21) Usporedi između ostalih Mt. 8, 19; Mk. 4, 38; 9, 38; 10, 35; 13, 1, Iv. 11, 28.

22) Mt. 12, 38.

23) Lk. 10, 25; Usp. Mt. 22, 16.

u naročito svečanim i vrlo značajnim časovima naziva Učiteljem: »Vi me zovete Učiteljem i Gospodinom. Pravo velite, jer to jesam;»²⁴ on proklamira jedinstvenost, neponovljivi karakter njegova položaja kao Učitelja: »Ta jedan je učitelj vaš«.²⁵ Krist. Razumije se, kako su mu u povijesti od dvije tisuće godina, u svim jezicima zemlje, ljudi svih staleža, rasa i nacija, davali s čašćenjem ovaj naslov, ponavljajući svaki na vlastiti način Nikodemov vapaj: »Rabbi, znamo da si od Boga došao kao učitelj«.²⁶

Slika Krista učitelja, u isto vrijeme veličanstvena i bliska, zadivljujuća i utješna, slika koju je oličio kist Evanđelista a često dozivana na javu nastajanjem ikonografije već od starokršćanske ere²⁷ — toliko je zavodljiva — da ju želim na svoj način dozvati u svijest na početku ovoga razmišljanja s obzirom na katehezu u suvremenom svijetu.

Učitelj cijelim svojim životom

9. To čineći, ne zaboravljam da veličina Krista učitelja, dosljednost i snaga uvjeravanja jedinstvene s obzirom na njegov nauk, objašnjavaju se samo time što se njegove riječi, njegove usporedbe, njegovi načini mišljenja, ne mogu nikada odvojiti od njegova života i njegova bitka. U tome smislu, sav je Kristov život bio neprestano poučavanje: njegova šutnja, njegova značenja, njegove geste, njegova molitva, njegova ljubav prema čovjeku, njegovo opredjeljenje za male i siromašne, prihva-

24) *Iv. 13, 13 ss.; usp. također Mt. 10, 25; 26, 18. i paralelna mjesta.*

25) *Mt. 23, 8. Sv. Ignacije Antiohijski preuzima tvrdnju i ovako je komentira: »Primili smo vjeru i zato moramo ustrajati da bismo bili priznati učenici Isusa Krista, jedinog našeg učitelja«. (EPISTULA AD MAGNESIOS, IX, 1; Funk 1.239).*

26) *Iv. 3, 2.*

ćanje potpune žrtve na Križu za otkup svijeta, njegovo uskrsnuće, sve je to ostvarenje njegove riječi i ispunjenje objave. Tako je za kršćane Raspeti jedna od najuzvišenijih i najpopularnijih slika Krista učitelja.

Sva ova razmišljanja, koja izviru iz velikih crkvenih predaja, jačaju u nama žar za Kristom, Učiteljem koji objavljuje ljudima Boga i čovjeka samo sebi; Učitelj koji spašava, posvećuje i upravlja, koji je živ, govori, nuka, bodri, ispravlja, sudi, prašta, hodi svaki dan s nama putem povijesti; Učitelj koji dolazi i koji će doći u slavi.

Samo kroz duboko zajedništvo s njim, katehete će naći svjetlost i snagu za autentičnu i željnu obnovu kateheze.

II. Iskustvo staro koliko Crkva

Poslanje Apostola

10. Slika Krista Učitelja utisnula se u duh Dvanaestorice i prvih učenika, i zapovijed »Idite . . . , naučavajte sve narode«²⁸ usmjerilo je cijeli njihov život. O tome svjedoči sv. Ivan u svom Evanđelju kad navodi riječi Isusove: »Više vas ne zovem slugama, jer sluga ne zna što radi njegov gospodar; vas sam nazvao prijateljima, jer vam priopćih sve što sam čuo od Oca svoga«.²⁹ Nisu oni koji su odabrali da slijede Isusa, nego je Isus onaj koji je njih izabrao, držao ih je kod sebe i postavio ih je već prije Pashe da bi vidjeli i donijeli plod i da bi njihov plod ostao.³⁰ I zbog

27) *Predstavljanje Krista koji poučava nalazi se već u rimskim katakombama. Obilno je prisutno na mozaicima rimsko-bizantinske umjetnosti iz III. i IV. stoljeća. Ovo će biti dominantni artistički motiv u romaničkim i gotičkim katedralama srednjeg vijeka.*

28) *Mt. 28, 19.*

29) *Iv. 15, 15.*

30) *Usp. Iv. 15, 16.*

toga nakon uskrsnuća povjerava im formalno poslanje da učine sve narode učenicima.

Djela Apostolska u cjelini svjedoče da su bili vjerni primljenom pozivu i poslanju. Članovi prve zajednice predstavljaju se u njima kao oni koji »bijahu postojani u nauku apostolskom, vjerni u bratskom zajedništvu, u lomljenju kruha i u molitvi.³¹ Tu bez sumnje nalazimo trajnu sliku Crkve koja se rađa i neprestano hrani riječju Gospodnjom, slavi je u Euharistijskoj žrtvi i svjedoči u svijetu znakom djelotvorne ljubavi.

Kad protivnici padaju u sjenu zbog apostolske djelatnosti i jer su »ozlovoljeni što (apostoli!) uče narod«,³² naređuju da se više ne poučava u ime Isusovo.³³ Ali mi znamo da su baš u tome Apostoli smatrali važnim pokoravati se više Bogu negoli ljudima.³⁴

Kateheza u apostolsko vrijeme

11. Apostoli ne oklijevaju dijeliti službu apostolata s drugima.³⁵ Prenose na svoje nasljednike obavezu poučavanja; dužnost koju povjeravaju također đakonima već od početka njihova ustanovljenja: Stjepan »pun milosti i snage«, ne prestaje poučavati potican mudrošću Duha.³⁶ Apostoli uključuju u službu poučavanja »mnoge druge učenike«;³⁷ a također su i jednostavni kršćani razasuti zbog progonstva »obilazili selima navješćujući riječ Božju«. ³⁸ Sveti Pavao je u pravom smislu riječi orijaš

ovog navještaja počev od Antiohije pa sve do Rima. Posljednja slika koju nalazimo o njemu u *Djelima* jest slika čovjeka koji poučava »o Gospodinu Isusu Kristu sa svom slobodom, nesmetao«. ³⁹ Njegove mnogobrojne Poslanice produžuju i produbljuju njegovu nauku. Također su i Poslanice Petrove, Ivanove, Jakovljeve, Judine isto toliko svjedočanstva kateheze iz apostolskog vremena.

Evandjelja, prije nego što su napisana bila su izražaj usmenog naučavanja prenesenog kršćanskim zajednicama, te predstavljaju manje-više evidentnu katehetsku strukturu. Nije li izvještaj svetog Mateja prozvan Evandjeljem katehete, a onaj svetog Marka Evandjeljem katekumena?

Kod crkvenih Otaca

12. Crkva nastavlja poslanje Apostolskog učiteljstva i učiteljstva njihovih prvih suradnika. Ona samu sebe čini dan za danom učenicom Gospodinovom i opravdano je nazivamo »Majkom i Učiteljicom«. ⁴⁰ Od Klementa Rimskog do Origena, ⁴¹ post-apostolsko vrijeme doživljava rađanje značajnih djela. Potom prisustvujemo zadivljujućoj činjenici: biskupi i pastiri i to oni najprestižniji, nadasve u vrijeme od III. do IV. stoljeća smatraju vrlo važnom zadaćom svog biskupskog služenja usmeno poučavati ili sastavljati katehetske traktate. To je vrijeme Ćirila Jeruzalemskog i Ivana Zlatoustog, Ambrozija

31) *Dj.* 2, 42.

32) *Dj.* 4, 2.

33) *Usp. Dj.* 4, 18; 5, 28.

34) *Usp. Dj.* 4, 19.

35) *Usp. Dj.* 1, 25.

36) *Usp. Dj.* 6, 8 ss; *usp. također zgodu s Filipom koji katehizira službenika Etiopske kraljice: Dj.* 8, 26 ss.

37) *Usp. Dj.* 15, 35.

38) *Usp. Dj.* 8, 4.

39) *Dj.* 28, 31.

40) *Usp. MATER ET MAGISTRA pape Ivana XXIII (AAS 53, 1961, str. 401.): Crkva je »majka« jer neprestano rađa nove sinove po krštenju i tako povećava Božju obitelj. Ona je »učiteljica« zato što omogućuje da njezini sinovi rastu tako da napreduju u milosti svog krštenja, hraneći njihov SENSUS FIDEI poučavajući ih u istinama vjere.*

41) *Usp. na primjer: Pismo sv. Klementa Rim-*

i Augustina u čije vrijeme cvjetaju pod perom tolikih crkvenih Otaca djela koja ostaju za nas modelima.

Kako bi bilo moguće ovdje dozvati u pamet, pa makar i vrlo kratko, katehezu koja je podržavala širenje i hod Crkve u različitim povijesnim epohama, na svim kontinentima i u najrazličitijim povijesnim epohama, na svim kontinentima i u najrazličitijim društvenim sredinama? Sigurno, nikada nisu uzmanjkale poteškoće; ali Gospodnja riječ — prema svjedočanstvu svetog Pavla — ispunila je svoj tijek kroz vjekove, razlila se i proslavila.⁴²

U Koncilima i u misijskoj djelatnosti

13. Katehetsko služenje crpi uvijek nove energije iz Koncila. S obzirom na to Tridentski koncil predstavlja uzor kojega treba podvući: dao je katehezi primarnu vrijednost u svojim konstitucijama i dekretima; začetnik je »Rimskog katekizma« koji nosi također ime »Tridentski« i predstavlja djelo od velike važnosti kao sažetak kršćanske nauke i tradicionalne teologije za uporabu svećenicima; potakao je u Crkvi značajnu organizaciju kateheze; motivirao je klerike u njihovoj obavezi katehetskog poučavanja; bio je podstrek, zahvaljujući svetim teolozima, kao što su sv. Karlo Boromejski, sv. Robert Belarmin ili sv. Petar Kanizijski, objavljivanju katekizama koji su s obzirom na svoje vrijeme pravi uzori. Dao Bog da i Drugi vatikanski sabor dadne podstreka poletu sličnoj zauzetosti u naše vrijeme!

skog Crkvi u Korintu, Didahé: »Poslanica apostola«, Spise sv. Ireneja Lionskog (DEMONSTRATIO APOSTOLICAE PRAEDICATIONIS i ADVERSUS HAERESSES, Tertulijanove (O KRŠTENJU), Klementa Aleksandrijskog (PAEDAGOGUS), Sv. Ciprija-

I misije predstavljaju privilegirani teren za ostvarenje kateheze. Tako, nakon skoro dvije tisuće godina, narod Božji nije se prestao odgajati u vjeri, prema oblicima prilagođenim različitim uvjetima vjernika i raznoraznim crkvenim pripadnostima.

Kateheza je intimno vezana uz cjelokupni crkveni život. Ne samo geografski rast i brojčano povećavanje, nego, i prije svega, unutarjni rast Crkve, njeno suglasje s Božjom zamisli, po svojoj biti zavise od nje. Od ovih iskustava koje smo upravo sada naveli iz povijesti Crkve, mnogobrojni vidovi, među ostalim, zaslužuju da ih jasno uočimo.

Kateheza kao pravo i dužnost Crkve

14. Jasno je prije svega da je za Crkvu kateheza bila uvijek sveta dužnost i neotuđivo pravo. S jedne strane, uistinu je dužnost rođena iz Gospodinove zapovijedi i koja se odnosi na one koji su u Novom savezu primili poziv i poslanje pastira. S druge strane, jednako se može govoriti o pravu: s teološkog stanovišta, svaki krštenik po činu krštenja ima pravo primiti od Crkve pouku i odgoj s kojim postizava pravi kršćanski život; zatim, u vidu prava čovjeka, svaka ljudska osoba ima pravo da traži vjerske istine i da uz njih slobodno pristaje tj. oslobođena od svakog »pritiska bilo pojedinca bilo društvenih skupina ili bilo koje ljudske vlasti, i to tako da u vjerskoj stvari nitko ne bude primoravan da radi protiv svoje savjesti«.⁴³

na (TESTIMONIA AD QUIRINIUM); Origenove (CONTRA CELZUM) i druge.

42) Usp. 2 Sol. 3, 1.

43) Ekumenski Koncil II vatikanski, Deklaracija o pravima vjerske slobode DIGNITATIS HUMANAE, br. 2; AAS 58 (1966), str. 930.

Zbog toga se katehetska aktivnost treba odvijati u odgovarajućim okolnostima — s obzirom na vrijeme i na mjesto — da ima pristupa mass-medijima i sredstvima koja su prikladna za jedan takav rad, bez ikakve diskriminacije prema roditeljima, katehizandima ili katehetama. Danas je to pravo sve više priznato, barem na razini svojih velikih načela kao što se to vidi u proglasima ili međunarodnim dogovorima u kojima se — ne gubeći iz vida i njihove ograničenosti — mogu otkriti glasovi savjesti velikog dijela današnjih ljudi.⁴⁴ Ali to pravo krše mnoge države, sve do te mjere da katehiziranje, ili prihvaćanje katehizacije postaje deliktom koji zahtijeva sankcije. Snažno, zajedno sa sinodalnim ocima podižem svoj glas protiv svake diskriminacije na polju kateheze dok ponovno upućujem uporni apel na odgovorne da zauvijek prestanu s prinudama koje pritištu ljudsku slobodu općenito, a posebno vjersku.

Primarna zadaća

15. Druga se točka odnosi na samo mjesto kateheze unutar pastoralnih programa Crkve. Koliko se pokaže sposobnom — da na mjesnoj ili sveopćoj razini — dade prioritet katehezi s obzirom na druga djela i poduzetnosti, čiji bi rezultati mogli biti spektakularniji, više će naći u katehezi sredstvo učvršćenja svog nutarnjeg života kao zajednica vjernika te vanjske djelatnosti kao ona koja je misionarska. Crkva je u ovom XX. stoljeću koje se

⁴⁴ *Usp. Opća Deklaracija o Pravima čovjeka (OUN), od 10. prosinca 1948, član 18; Međunarodni savez za civilna i politička prava (OUN), od 16. prosinca 1966, član 4; Zaključni akt sjednice o sigurnosti i suradnji u Evropi, odsjek VII.*

približava kraju, pozvana od Boga i od događaja — koji su isto toliko pozivi s Božje strane — da obnovi svoju vjernost unutar katehetskog djelovanja kao apsolutno primarne dužnosti svoga poslanja. Pozvana je da posveti katehezi svoje najbolje zalihe u ljudima i u energiji, bez da šteti snage, muku i materijalna sredstva, da bi je bolje organizirala i odgojila kvalificiranije osoblje. Ne radi se o jednostavnom ljudskom računu, nego o stavu vjere. A stav vjere se uvijek odnosi na vjernost Bogu koji nikada ne uskraćuje odgovor.

Zajednička i posebna odgovornost

16. Treća točka: kateheza je bila uvijek i ostat će djelo za koje treba biti i jest odgovorna cjelokupna Crkva. Ali članovi Crkve posjeduju različite odgovornosti, koje proističu iz poslanja svakog pojedinog. Pastiri, snagom vlastite službe posjeduju, na različitim razinama najveću odgovornost za promicanje, usmjeravanje, koordinaciju kateheze. Papa, sa svoje strane duboko je svjestan primarne odgovornosti koja na ovom području pada na njega: tu nalazi motive pastoralne zabrinutosti, ali nadalje izvor radosti i nade. Svećenici, redovnici i redovnice nalaze tu privilegirani teren za svoj apostolat. Roditelji, na jednoj drugoj razini, imaju tu posebnu odgovornost. Učitelji, posebni službenici Crkve, katehete, i s druge strane odgovorni za društvena priopćavanja, svi imaju prema različitoj mjeri dosta precizne odgovornosti u odgoju vjerničke savjesti, odgoju važnom za život Crkve i koji se odražava na životu samog društva. Jedan od najboljih plodova Opće Sinode, koja je cijela posvećena katehezi, moglo bi biti buđenje u

cjelokupnoj Crkvi i u pojedinom njenom sektoru, žive i djelotvorne svijesti te njene odgovornosti, različite ali zajedničke.

Stalna ili ekvilibrirana obnova

17. Kateheza na koncu treba stalnu obnovu, s obzirom na proširenje samog koncepta, u svojim metodama, u traženju prikladnog jezika, u upotrebi novih sredstava prenošenja poruke. Obnova nema uvijek istu vrijednost, i sinodalni su oci htjeli stvarno priznati da uz neosporan napredak u životnosti katehetske djelatnosti i obećavajućih inicijativa postoje i ograničenosti i »promašaji« u svemu onome što je do sada ostvareno.⁴⁵ Te manjkavosti su posebno opasne kada se odnose na cjelokupnost sadržaja. »Poruka Božjem narodu« dobro je uočila da za katehezu »uobičajeno ponavljanje koje ništa ne mijenja, te lakoumna improvizacija koja se olako sučeljuje s problemima, na isti su način opasne«.⁴⁶ Uobičajeno ponavljanje vodi k učmalosti, mlohavosti i konačno u paralizu. Lakoumna improvizacija rađa zbunjenošću kod katehiziranih i njihovih roditelja kada se radi o djeci, raznorazne devijacije, lom i konačno potpuni lom jedinstva. Potrebno je

da Crkva danas zasvjedoči — kao što je to znala činiti i u drugim epohama svoje povijesti — mudrost, odvažnost evanđeosku vjernost u traženju i u primjeni puteva i novih smjernica u katehetskom poučavanju.

45) *SYNODIS EPOSCOPORUM, DE CATECHESI HOC NOSTRO TEMPORE TRADENTA PRAESERTIM PUERIS ATQUE IUVENIBUS; AD POPULUM DEI NUNTIUS*, brojevi 1 i 4; citirano mjesto, str. 3—4 i 6—7; Usp. »L'Osservatore Romano« (30. listopada 1977.), str. 3.

III. Kateheza unutar dušobrižničke i misionarske djelatnosti Crkve

Kateheza: stupanj evangelizacije

18. Katehezu ne možemo rastaviti od skupa dušobrižničkih i misionarskih inicijativa Crkve. Ona, ništa manje, posjeduje svoju specifičnost o kojoj se četvrta Sinoda biskupa često puta zapitala, bilo u svojoj pripremljenoj fazi, bilo za vrijeme svog odvijanja. Taj problem zaokuplja također javno mnijenje u Crkvi i izvana.

Nije ovdje mjesto da se dadne stroga i formalna definicija kateheze koja je dostatno ilustrirana u »Općem katehetskom direktoriju«.⁴⁷ Dužnost je stručnjaka da sve više obogaćuju njeno poimanje i razradu.

S obzirom na nesigurnosti praktičnog života, spomenut ćemo jednostavno neke bitne točke — uostalom već čvrsto utemeljene u dokumentima Crkve — da bi se pravilno shvatilo katehezu, bez kojih bi se riskiralo potpuno značenje i nosivost.

Općenito govoreći, moglo bi se ustvrditi da je kateheza odgoj vjere djece, mladeži i odraslih koja sadrži na poseban način poučavanje kršćanske nauke, općenito dane na organski i sistematski način s nakanom da ih se uvede u puninu kršćanskog života. Tako shvaćena, bez da se stopi s njima, kateheza se artikulira na jedan određeni broj elemenata dušobrižničkog poslanja Crkve koji imaju katehetski vid, pripremaju katehezu ili proističu iz nje: prvi nav-

46) Na istom mjestu br. 6: citirano mjesto, str. 7—8; usp. »L'Osservatore Romano« (30. listopada 1977.), str. 3.

47) Sveta Kongregacija za kler, *DIRECTORIUM CATECHISTICUM GENERALE*, brojevi 17—35: AAS 64 (1972), str. 110—118.

ještaj Evandjelja, ili misionarsko povijedanje posredstvom *kerigme* da bi se probudila vjera; apologetika ili traženje razloga vjerovanja; iskustvo kršćanskog života; slavljenje sakramenta; ucjepljenje u crkvenu zajednicu; apostolsko i misionarsko svjedočanstvo.

Podsjećamo, prije svega, da između kateheze i evangelizacije nema niti razdvajanja ili opozicije, a još manje čistog i jednostavnog identiteta, nego postoje uski odnosi ispreplitanja i međusobne komplementarnosti.

Apostolska pobudnica *Evangelii Nuntiandi* 8. prosinca 1975. s obzirom na evangelizaciju u modernom svijetu, opravdano podvlači da je evangelizacija — čiji je cilj navjestiti Radosnu vijest cijelom čovječanstvu da bi po njoj živilo — bogata stvarnost, mnogovrsna i dinamična koju sačinjavaju elementi ili — ako se već želi — bitni i međusobno različiti momenti, koje treba shvatiti u njihovu međusobnom odnosu, u jedinstvu jednog jedinog pokreta.⁴⁸ Kateheza je upravo jedan od tih momenata — i kako važan! — cjelokupnog procesa evangelizacije.

Kateheza i prvi navještaj Evandjelja

19. Specifičnost kateheze, koja se razlikuje od prvog navještaja Evandjelja i koja je izazvala rasprave, posjeduje dvostruko usmjerenje: činiti da početna vjera sazrijeva te odgajati pravog učenika Kristova posredstvom produbljenja i sistematičnije spoznaje osobe

i poruke našeg Gospodina Isusa Krista.⁴⁹

Ali u katehetskoj praksi (ovaj uzorni red) treba računati s činjenicom da nije postojala prva evangelizacija. Određeni broj djece, koji su kršteni u najranijem djetinjstvu, dolaze na župsku katehezu bez da su primili bilo koje drugo uvođenje u vjeru i bez da posjeduju ikakvu izričitu i osobnu privrženost osobi Isusa Krista, nego posjedujući sposobnost vjerovanja koja im je ulivena u srce po krštenju i prisutnošću Duha Svetoga; a predrasude obiteljskog premalo kršćanskog kruga ili pozitivističkog duha odgoja odmah stvaraju određeni broj opreza. Treba pridodati i drugu nekrštenu djecu čiji roditelji ne prihvaćaju nikakav doli kasniji vjerski odgoj: zbog nekih praktičnih razloga, njihova katekumenalna etapa odvijat će se velikim dijelom u vrijeme redovite kateheze. Osim toga mnogi predadolescenti i adolescenti koji su kršteni i koji sudjeluju bilo u sistemat-skoj katehezi, bilo u sakramentima ostaju još puno vremena oklijevajući da li založiti svoj život za Isusa Krista, ako čak i ne izbjegavaju vjerski odgoj u ime svoje slobode. Na koncu niti sami odrasli nisu lišeni kušnja i sumnje i napuštanja vjere zbog nevjerničkog ozračja. Time se želi reći da se »kateheza« treba često trsiti ne samo da hrani i poučava vjeru, nego da je potiče neprestano uz pomoć milosti, da otvara srca, da obraća, da priprema opće pristajanje uz Isusa Krista za one koji su još uvijek na rubu vjere. Ova brižljivost nadahnjuje djelomično ton, jezik, metodu kateheze.

48) *Usp. brojeve 17—24: AAS 68 (1976), brojevi 17—22.*

49) *Usp. SYNODUS EPISCOPORUM, DE CATECHESI HOC NOSTRO TEMPORE TRADENDA*

PRAESERTIM PUERIS ATQUE IUVENIBUS; AD POPULUM DEI NUNTIUS, br. 1: cit. mjesto, str. 3 ss: usp. »L'Osservatore Romano« (30 listopada 1977), str. 3.

Posebni cilj kateheze

20. Posebni cilj kateheze, ništa manje, ostaje taj da razvija, s pomoću Božjom, vjeru koja je još uvijek u zametku, da se u potpunosti promiče i svakodnevno hrani kršćanski život vjernika bilo koje dobi. Radi se dakle o tome da se potiče rast na razini spoznaje i života sjemena vjere kojega je Duh Sveti posijao kod prvog navještaja te djelotvorno prenio po krštenju.

Kateheza ide, dakle, za tim da razvije shvaćanje Kristova misterija u svjetlu Riječi, da bi njim bio prožet cjelokupni čovjek. Preobražen djelovanjem milosti u novo stvorenje, kršćanin tako počima slijediti Krista, a u Crkvi uči sve bolje kako misliti kao on, prosuđivati kao on, da djeluje u skladu s njegovim zapovijedima te da se nada po njegovu pozivu.

Još preciznije, cilj kateheze, u općem okviru evangelizacije sastoji se u tome da je on faza poučavanja i dozrijevanja, tj. vrijeme u kojem kršćanin, budući da je prihvatio po vjeri osobu Isusa Krista kao jednog Gospodina i da uz njega općenito pristaje po iskrenom obraćenju srca, trudi se da upozna sve bolje Isusa, kojemu se predaje: da upozna njegov »misterij«, kraljevstvo Božje koje navješta, zahtjeva i obećanja koja su sadržana u njegovoj evanđeoskoj poruci, putevi koje je zacrtao za svakoga koji ga želi slijediti.

Ako je istina, dakle, da biti kršćanin znači reći »da« Isusu Kristu, treba podsjetiti da ovaj »da« ima dvije razine: on se sastoji u predavanju riječi Božjoj oslanjajući se na nju, ali znači također, nadalje, truditi se da se upozna sve bolje dubinski smisao ove Riječi.

Potreba sistematske kateheze

21. U svom zaključnom govoru na četvrtoj općoj sinodi papa Pavao VI. se radovao kad je mogao »konstatirati da je bila podvučena od svih apsolutna potreba jedne sređene i dosljedne kateheze, jer upravo takvo produbljenje samog kršćanskog misterija razlikuje u biti katehezu od svih drugih oblika navještanja riječi Božje«.⁵⁰

S obzirom na praktične teškoće treba podvući među ostalim neke karakteristike takvog poučavanja:

— treba biti sistematsko poučavanje, ne improvizirano, već prema programu koji mu dopušta da stigne određenom cilju;

— poučavanje koje će inzistirati na bitnom, bez ikakvih pretenzija da se sučeli sa svim problemima u pitanju, niti se smije pretvoriti u teološko istraživanje ili u znanstvenu egzegezu;

— ipak poučavanje dostatno kompletno, koje se ne smije zaustaviti na prvom navješčaju kršćanskog otajstva, kojeg imamo u *kerigmi*;

— kršćanska cjelovita inicijacija, otvorena svim komponentama kršćanskog života. Bez da se zaboravi interes kojega posjeduju mnogobrojne okolnosti kateheze u odnosu prema osobnom životu, obiteljskom, društvenom ili crkvenom — okolnosti koje će trebat znati uočiti — a na koje ću se vratiti u VI. poglavlju — inzistiram na potrebi kršćanskog organskog i sistematičnog poučavanja, jer s različitih strana se ide zatim da se minimizira njegova važnost.

⁵⁰ Rasprava na kraju Sinode (29 listopada 1979): AAS 69 (1977), str. 634.

22. Uzaludno je suprostavljati ortopraksu ortodoksiji: kršćanstvo je neodvojivo i jedno i drugo. Čvrsto i razborito uvjerenje potiču na odvažno i ispravno djelovanje: nastojanje da se vjernike odgoji da žive danas kao Kristovi učenici, zahtijeva i olakšava produbljeno otkrivanje Kristova misterija u povijesti spasenja.

Isto tako bi bilo ludo podržavati napuštanje ozbiljnog i sistematskog studija Kristove poruke u ime metode koja privilegira životno iskustvo. »Nitko ne može postići cjelovitu istinu uz pomoć jednostavnog privatnog iskustva, koji je »Put, Istina i Život« (Iv. 14, 6).⁵¹

Isto tako, ne opire se kateheza, koja polazi od života, tradicionalnoj, doktrinalnoj i sistematskoj katehezi.⁵² Autentična kateheza je uvijek sređeno i sistematsko uvođenje u objavu koju je Bog dao o sebi čovjeku u Isusu Kristu, objava koja se čuva u dubokoj uspomeni Crkve i Svetog pisma, i neprestano pripočavana po živoj i djelotvornoj »tradiciji«, od jedne generacije na drugu. Takva objava nije izolirana od života niti mu se umjetno suprotstavlja. Ona se odnosi na posljednji smisao postojanja kojega sama potpuno osvjetljuje da bi ga nadahnula i ispitala u svjetlu E-vandelja.

Stoga na katehezu možemo primijeniti ono što je Drugi vatikanski koncil ustvrdio na poseban način s obzirom na svećenike: da budu odgojitelji — čovjeka i čovječnijeg života — u vjeri.⁵³

51) Na istom mjestu.

52) *DIRECTORIUM CATECHISTICUM GENERALE*, br. 40 i 46: AAS 64 (1972), str. 121 i 124 ss.

53) *Usp. Dekret o službi i životu svećenika*

23. Kateheza je nutarnje povezana sa cjelokupnom liturgijskom i sakramentalnom djelatnošću, jer preko sakramenata, naročito po euharistiji, Isus Krist djeluje u punini preobražavanja ljudi.

U primitivnoj se Crkvi katekumenat i uvođenje u sakramente krštenja i euharistije poistovjećuju. Iako je Crkva promijenila praksu na ovom području u starim kršćanskim zemljama, katekumenat nije bio nikada dokinut; on, naprotiv poznaje svoje buđenje⁵⁴ i na široko se primjenjuje u mladim misijskim Crkvama. U svakom slučaju, kateheza je sačuvala zauvijek odnos sa sakramentima. S jedne strane, uzvišeni oblik kateheze jest onaj koji priprema na sakramente, i svaka kateheza vodi nužno k sakramentima vjere. S druge strane, autentično prakticiranje sakramenata nužno posjeduje katehetski vid. Drugim riječima, sakramentalni život osiromašuje i brzo postaje praznim ritualizmom ako nije osnovan na ozbiljnom poznavanju značenja sakramenata. I kateheza postaje intelektualistička ako se životno ne ucijepi u sakramentalnu praksu.

Kateheza i crkveno zajedništvo

24. Kateheza je napokon usko povezana s odgovornim djelovanjem Crkve i kršćana u svijetu. Tko god je pristao uz Isusa Krista i trudi se da učvrsti tu vjeru uz pomoć kateheze, osjeća potrebu da je živi u zajedništvu s onima koji su prešli isti put. Kateheza riskira da

PRAESBYTERORUM ORDINIS, br. 6: AAS 58 (1966), str. 999.

54) *Usp. Ordo Initiationis Christianae Adul-torum*.

bude sterilna ako jedna zajednica vjere i kršćanskog života ne prihvati katekumena u određenom stupnju njegove kateheze. I stoga je crkvena zajednica na svim svojim razinama dvostruko odgovorna s obzirom na katehezu: odgovorna je da privodi u ozračje u kojem će moći živjeti na potpuniji način ono što su shvatili.

Potreba kateheze u širokom smislu za dozrijevanje i snagu vjere

25. Tako, dakle, zahvaljujući katehezi, evanđeoska *kerigma* — prvi navještaj pun topline, koji je jednog dana uzdrmao čovjeka vodeći ga k odluci da se daruje Isusu Kristu po vjeri — postaje malo-pomalo dublja, razrađenija u svojim izričitim dokazima istine, objašnjena po riječi koja se poziva na razum, usmjerena kršćanskoj praksi u Crkvi i u svijetu. Sve ovo nije manje evanđeosko od *kerigme*, makar to tvrdili neki, prema kojima bi kateheza nužno vodila k racionaliziranju, k ukrućivanju i konačno, gašenju svega onoga što je živo, spontano i snažno u *kerigmi*. Istine koje je kateheza produbila iste su istine na koje je uzdrhtalo ljudsko srce, kada ih je čulo po prvi puta. Činjenica da ih spozna bolje, daleko je od toga da će ih umanjiti ili ukrutiti, treba ih učiniti još provokativnijim i odlučnijim za život.

U ovom sada iznešenom poimanju, kateheza zadržava nadasve dušobrižničku optiku prema kojoj je sinoda zaželjela da je promatra. Taj široki pojam kateheze ne opire se, nego sadrži, nadvisujući ga, uži smisao, nekada općenito primjenjivan u didaktičkim izlaganjima: jednostavno poučavanje formula, koje izražavaju vjeru.

Konačno, kateheza je toliko potrebna za dozrijevanje vjere kršćana, koliko za njihovo svjedočenje u svijetu: želi privesti kršćane »jedinstvu vjere i spoznaje Sina Božjeg, stanju savršenog čovjeka do mjere uzrasta punine Kristove«;⁵⁵ želi ih također učiniti spremnima opravdati svoju nadu pred svima onima koji bi ih o tome pitali.⁵⁶

IV. Cjelokupna radosna vijest crpi se iz izvora

Sadržaj Poruke

26. Budući da je kateheza jedan momenat ili vid evangelizacije, njen sadržaj neće moći biti drugi doli onaj evangelizacije u svojoj punini: sama poruka — Radosna vijest spasenja — jedanput, ili stoput saslušana i u srce prihvaćena neprestano se produbljuje u katehezi razmišljanjem i sistematskim studijem kroz založnije posvješćivanje njena utjecaja na osobni život svakog pojedinog; njenim ujedno organskim i skladnim poučavanjem u čemu bi se sastojala kršćanska egzistencija u društvu i u svijetu.

Izvor

27. Kateheza će uvijek crpsti svoj sadržaj na živom izvoru riječi Božje, koju su prenijele Predaja i Pisma, jer »Sveta predaja i Sveto pismo sačinjavaju jedan sveti poklad riječi Božje povjeren Crkvi«, kao što to govori Drugi vatikanski sabor podvlačeći da »iz iste riječi Pisma crpe zdravu hranu i sveto se osvježuje i služba riječi, to jest

55) Ef. 4, 13.

56) Usp. 1. Petr. 3, 15.

pastoralna propovijed, kateheza i svaka kršćanska pouka«. ⁵⁷

Govoriti o Tradiciji i o Svetom pismu kao o izvoru kateheze znači naglašavati da se kateheza ima napajati i prožimati mišlju, duhom, biblijskim i evanđeoskim stavovima kroz neprestani kontakt s tim istim tekstovima; ali hoće također reći da će kateheza biti tim bogatija i djelotvornija koliko će više čitati tekstove inteligencijom i srcem Crkve, i koliko će se više nadahnjivati na razmišljanju i dvotisućgodišnjem životu same Crkve.

Poučavanje, liturgija i život Crkve proističu iz ovoga izvora i njemu se vraćaju pod vodstvom pastira i naročito Crkvenog učiteljstva što im ga je Gospodin povjerio.

Vjerovanje privilegirani doktrinalni izražaj

28. Privilegirani izražaj živog nasljeđa kojeg su oni primili na čuvanje nalazi se u »Vjerovanju« ili još konkretnije u »Simbolima«, koji su određenim kriznim momentima predstavili u sretnoj sintezi vjeru Crkve. Tokom stoljeća, vrlo važni element kateheze bila je jasno »traditio Symboli« (ili prenošenje sažetka vjere), kojoj je slijedila »traditio« nedjeljne molitve. Ovaj izražajni obred je uveden ponovno u naše

57) Usp. Dogmatsku Konstituciju o objavi *DEI ERBUM* br. 10. i 24: AAS 58 (1966), str. 822 i 828 s.; usp. također Svetu Kongregaciju za kler, *DIRECTORIUM CATECHISTICUM GENERALE*, br. 45 AAS 64, 1972., str. 124), koji dobro smješta glavne i komplementarne izvore kateheze.

58) Usp. *ORDO INITIATIONIS CHRISTIANAE ADULTORUM*, br. 25—26; 183—187.

59) Usp. AAS 60 (1968), str. 436—445, uz ove velike ispovijesti vjere službenog učiteljstva, mogu se uzeti u obzir ispovijesti vjere naroda, koji se nalaze ukorijenjeni u tradicionalnoj kršćanskoj kulturi pojedinih zemalja; usp. s onim što sam rekao mladima u Gnieznom 3. lipnja

vrijeme u inicijaciju katekumena. ⁵⁸ Ne bi li trebalo potražiti za njega prikladniju i širu uporabu da bi se dala važnost onoj etapi među tolikim važnima prema kojoj novi učenik prihvaća u potpunoj svijesti i odvažno, sadržaj onoga što će on od sada pa nadalje ozbiljno produbljivati?

Moj predčasnik Pavao VI. htio je ujediniti u »Vjerovanje naroda Božjega«, proklamiranog prilikom devetnaeststoljetnog slavlja mučeništva apostola Petra i Pavla, bitne elemente katoličke vjere, prije svega one koji su bili izvor ponajvećih teškoća, ili kojima je prijetilo da budu krivo shvaćeni. ⁵⁹ Ovo je sigurno uporište za sadržaj kateheze.

Elementi koje ne treba zaboraviti

29. Isti Vrhovni svećenik je napomenuo u III. poglavlju Apostolske pobudnice *Evangelii Nuntiandi*, »bitni sadržaj, živu bit« evangelizacije. ⁶⁰ Potrebno je za samu katehezu imati na umu svaki pojedini od ovih elemenata, kao što i živu sintezu, u koju su bili ucijepljeni. ⁶¹

Ovdje ću se dakle ograničiti na neke jednostavne prizive. ⁶² Svatko vidi, na primjer, koliko je važno da dijete, ado-

1979. s obzirom na poruku pjesme »Bogurodzica«: »Nije samo pjesma, nego je također ispovijest vjere, simbol poljskog Vjerovanja, to je kateheza čak i dokumenat kršćanske tradicije. U njoj se nalaze glavne istine vjere i morala. Nije samo povijesna stvar. To je dokumenat života. (Nazvana je također) »poljski katekizam«: usp. AAS 71 (1979), str. 754.

60) Br. 25: AAS 68 (1976), str. 23.

61) Isto, naročito br. 26—39: c. m., str. 23—25; »glavni elementi kršćanske poruke« su vrlo sistematski prikazani u *DIRECTORIUM CATECHISTICUM GENERALE* br. 47—69 (AAS 64 1972, str. 125—141), u kojem se također nalazi merilo bitnog sadržaja doktrinalne kateheze.

62) I poglavlje u *DIRECTORIUM CATECHISTICUM GENERALE* odnosit će se na ovu točku, br. 37—36 (c. m. str. 120—125).

lescent, onaj koji napreduje u vjeri spozna »ono što je moguće znati o Bogu«;⁶³ da bi im se moglo reći na određeni način: »Što, dakle, ne poznajete a štujete, to vam ja navješćujem«;⁶⁴ da bi im se moglo ukratko iznijeti misterij Riječi Božje koja je čovjekom postala i koja spašava čovjeka svojim Prolazom, tj. svojom smrću i uskrsnućem, ali također i po njenu propovijedanju, po znakovima koje je očitovao, po sakramentima svoje stalne prisutnosti među nama. Sinodalni su oci bili dobro nadahnuti, kada su zahtijevali da se čuvamo toga da Krista svedemo samo na ljudskost, a njegovu poruku na običnu zemaljsku dimenziju, nego ga treba priznati kao Sina Božjega, posrednika koji posreduje slobodni pristup Ocu po Duhu.⁶⁶

Važno je pojasniti očima inteligencije i očima srca u svjetlu vjere sakrament njegove prisutnosti što je zapravo misterij Crkve, skupština ljudi grešnika, ali u isto vrijeme posvećeni koji sačinjavaju obitelj Božju okupljenu oko Gospodina, pod vodstvom onih »koje Duh Sveti postavi nadglednicima da pasu Crkvu Božju«.⁶⁷

Važno je razjasniti da je ljudska povijest kroz svoje biljege milosti i grijeha, veličine i bijede uzdignuta po Bogu u Sinu njegovu Isusu Kristu i »već predstavlja pokoje oličenje budućeg vijeka«.⁶⁸

Važno je, nadalje, bez skanjanja naznačiti zahtjeve koji povlače za sobom odricanje, ali također i radost, onu koju je apostol Pavao rado nazivao

»novi život«,⁶⁹ »novo stvaranje«,⁷⁰ »biti ili postojati u Kristu«,⁷¹ »vječni život u Isusu Kristu«,⁷² što nije ništa drugo do život u svijetu, ali život prema blaženstvima, život pozvan da se projicira i preobrazi u onostranost.

Zbog toga su važni u katehezi osobni moralni zahtjevi koji odgovaraju Evanđelju, kršćanski stavovi s obzirom na život i s obzirom na svijet, bili oni herojski ili vrlo jednostavni: mi ih nazivamo kršćanskim ili evanđeoskim krepostima. Iz toga proističe i zabrinutost kateheze da ne propusti, nego naprotiv da pojasni kako to već odgovara njenom nastojanju oko odgoja u vjери, neke stvarnosti kao što je djelovanje čovjeka na liniji njegova cjelokupnog oslobođenja,⁷³ traženje solidnijeg i bratskijeg društva, borba za pravednošću i stvaranjem mira.

Uostalom, ne bi trebalo misliti da je ta dimenzija kateheze potpuno nova. Već od vremena crkvenih otaca, sveti Ambrozije i sveti Ivan Zlatousti, da ne citiramo druge, osvjetlili su društvene posljedice evanđeoskih zahtjeva, a u vrijeme puno bliže nama, katekizam sv. Pia X jasno navodi među grijesima vapijućim u nebo, izrabljivanje siromaha, uskraćivanje plaće radnicima koju su zaslužili.⁷⁴ Naročito poslije objave *Rerum Novarum* zabrinutost za društvenu stvarnost prisutna je u katehetskoj pouci papâ i biskupâ. Mnogi su sinodalni oci tražili s pravom da bogata društvena nauka Crkve nađe svoje

63) Rim. 1, 19.

64) Dj. 17, 23.

65) Usp. Ef. 3, 3.

66) Usp. Ef. 2, 18.

67) Dj. 20, 28.

68) Ekum. Koncil II Vatikanski, Past. konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu GAUDIUM ET SPES, 39; AAS 58 (1966), str. 1056 s.

69) Rim. 6, 4.

70) 2 Kor. 5, 17.

71) Usp. isto.

72) Rim. 6, 23.

73) Usp. PAVAO PP. VI, Apostolska Pobudnica EVANGELII NUNTIANDI, br. 30—38; AAS 68 (1976), str. 25—30.

74) Usp. CATECHISMO MAGGIORE, V dio, pogl. 6, br. 965—966.

prikladno mjesto u općoj katehetskoj formaciji vjernika.

Cjelovitost sadržaja

30. S obzirom na sadržaj kateheze, tri točke u naše vrijeme zahtijevaju posebnu pažnju.

Prva se odnosi na cjelovitost sadržaja. Da bi dar vlastite vjere⁷⁵ bio dovršen, onaj koji postaje učenikom Kristovim, ima pravo primiti »riječ vjere ne okrnjenu, iskrivljenu ili umanjenju, nego kompletnu i potpunu u svoj svojoj oštini i u svoj snazi. Izdati u nečemu cjelokupnost poruke znači opasno isprazniti samu katehezu i kompromitirati plodove koje Krist i crkvena zajednica imaju s pravom očekivati. Sigurno nije slučajno da konačno poslanje Isusovo u Evanđelju sv. Mateja nosi biljeg određene cjelokupnosti: »Dana mi je sva vlast . . . Naučavajte sve narode . . ., učeći ih da obdržavaju sve . . . Ja sam s vama u sve dane«. Stoga, kada čovjek naslućujući »uzvišenost spoznaje Isusa Krista«,⁷⁷ susretnut u vjeri, nosi u sebi želju, možda zasjenjenu, da ga više i bolje upozna po propovijedanju i po pouci »kako je istina u Isusa Kristu«,⁷⁸ ni jedna izlika nije dostatna da mu se uskrati bilo koji dio te spoznaje. Što bi bila kateheza koja ne bi dala mjesto stvaranju čovjeka i njegovu grijehu, zamisli otkupljenja našega Boga te njenoj dugoj i ljubaznoj pripremi i ostvarenju, Utjelovljenju Sina Božjega, Mariji — Bezgrešnoj, Majci Božjoj, uvijek djevici, uzdignutoj tijelom i dušom u nebesku slavu — i nje-

75) *Usp. Fil. 2, 17.*

76) *Rim. 10, 8.*

77) *Fil. 3, 8.*

78) *Ef. 4, 20 s.*

79) *Usp. 2 Sol. 2, 7.*

noj ulozi u misteriju spasenja, tajni zla koja djeluje u našim životima⁷⁹ te snazi Božjoj koja nas od toga oslobađa, potrebi pokore i askeze, sakramentalnim i liturgijskim gestama, stvarnosti euharistijske prisutnosti, sudjelovanju u božanskom životu ovdje na zemlji i u onostranosti? Stoga nijedan kateheta ne bi mogao pravno vršiti, po svojoj vlastitoj volji, izbor iz pologa vjere, ono što bi on smatrao važnim i ono što bi smatrao manje važnim, da bi naučavao ovo, a odbacivao ono.

Uz pomoć odgovarajućih pedagoških metoda

31. Iz ovoga proizlazi druga primjedba: moglo bi se desiti da u sadašnjoj katehetskoj situaciji, razlozi metode ili pedagogije sugeriraju organiziranje više na jedan nego na drugi način prenošenje bogatstava sadržaja kateheze. U ostalom cjelokupnost ne oslobađa od uravnoteženosti od organskog i hijerarhijskog karaktera, njima zahvaljujući dat će se istinama koje treba naučavati, načelima koje treba prenašati, putevima kršćanskog života koje treba naznačiti, važnost koja im odgovara. Možda će se određeni jezik predstaviti kao prikladniji za prenošenje sadržaja toj osobi ili toj grupi osoba. Izbor će biti opravdan ukoliko će biti nadahnut poniznom zauzetošću da se prihvati sadržaj koji treba ostati netaknut. Ovaj izbor ne smiju nametati teorije ili predrasude više-manje subjektivnog karaktera ili obilježeni određenom ideologijom.

Metoda i jezik kojim se služi treba da ostanu uistinu instrumenti da bi se po njima priopćila cjelovitost a ne

samo dio »riječi života«⁸⁰ ili »puteva života«.⁸¹

Ekumenska dimenzija kateheze

32. Veliki pokret kojega je sigurno nadahnuo Duh Isusov, koji već određeni broj godina potiče Katoličku crkvu da traži s drugim Crkvama i kršćanskim vjeroispovjestima ponovno stvaranje savršenog jedinstva što ga je želio Gospodin, nuka me da govorim o ekumenskom obilježju kateheze. Ovaj pokret zauzima odlično mjesto na Drugom vatikanskom saboru,⁸² a počevši od Sabora doživio je u Crkvi novu širinu koja se konkretizira u skupu zadivljujućih činjenica i inicijativa, koje već svi poznaju.

Kateheza ne može stajati po strani ovoj ekumenskoj dimenziji, kad su već svi vjernici pozvani, prema vlastitoj sposobnosti i mjestu u Crkvi, da sudjeluju u pokretu za jedinstvom.⁸³

Kateheza će dobiti ekumensku dimenziju ako se i ne odrekne naučavanja da se punina objavljenih istina i sredstava spasenja koje je ustanovio Krist nalazi u Katoličkoj Crkvi,⁸⁴ čineći to u iskrenom poštovanju riječima i djelima prema crkvenim zajednicama koje nisu u savršenom jedinstvu sa ovom Crkvom.

80) *Iv.* 6, 69; *usp. Dj.* 5, 20; 7, 38.

81) *Dj.* 2, 28, citirajući *Ps.* 16, 11.

82) *Usp. čitav dekret o ekumenizmu UNITATIS REDINTEGRATIO: AAS 57 (1965), str. 90—112.*

83) *Usp. isto, br. 5: c. m., str. 96; usp. također Ekum. Konc. II Vatikanski, Dekret o aktivnom djelovanju Crkve AD GENTES, br. 15; AAS 58 (1966), str. 963—965; S. Kongregacija za kler, DIRECTORIUM CATECHISTICUM GENERALE, br. 27; AAS 64 (1972), str. 115.*

84) *Usp. Ekum. Konc. II Vatikanski, Dekret o ekumenizmu UNITATIS REDINTEGRATIO, br. 3—4; AAS 57 (1965), str. 92—96.*

U takvom kontekstu, od velike je važnosti predstaviti ispravno i pošteno druge Crkve i crkvene zajednice koje Duh Kristov ne odbacuje da se služi njima kao sredstvima spasenja. A »od elemenata i dobara, od kojih se (uzetih zajedno) sama Crkva izgrađuje i živi, neka od njih, pače mnoga i izvrsna, mogu opstojati i izvan vidljivih granica Katoličke crkve«.⁸⁵ Uz ostalo, jedna takva predstava pomoći će katolicima, s jedne strane, da prodube svoju vjeru, a s druge strane zahtijevat će od njih da bolje upoznaju i vrednuju drugu kršćansku braću, olakšavajući tako zajedničko traženje puta prema potpunom jedinstvu, u cjelokupnoj istini. Ona bi trebala pomoći i nekatolicima da upoznaju bolje i vrednuju Katoličku crkvu i njeno uvjerenje da je »opći instrumenat spasenja«.

Kateheza će imati ekumensku dimenziju ako će uz to podsticati i hraniti iskrenu želju za jedinstvom; i još više, ako će nadahnjivati iskrena nastojanja — u što spada i nastojanje oko poniznog pročišćavanja i onog u žaru Duha, s nakanom da sklone zapreke s puta — ne u vidu lakog irenizma punog propusta i odstupanja na području nauke, nego u vidu savršenog jedinstva, kada će ga Gospodin htjeti, i po putevima koje on želi.

Kateheza će biti, nadalje, ekumenska, ako će se trsiti da pripremi djecu i mladež, kao i odrasle katolike, da žive u blizini s nekatolicima, živeći svoj katolički identitet u poštivanju vjere drugih.

Ekumenska suradnja na području kateheze

33. U situaciji religioznog pluralizma biskupi mogu prosuditi prikladnim, ili

85) *Isto, br. 3: c. m., str. 93.*

također potrebnim, određena iskustva suradnje na području kateheze između katolika i drugih kršćana, zbog integracije svagdanje kateheze koju ionako kršćani moraju primiti. Takva iskustva nalaze svoju teološku osnovicu u elementima koji su zajednički za sve kršćane.⁸⁶ Unatoč tome, zajedništvo vjere između katolika i drugih kršćana nije potpuno i savršeno; postoje naprotiv, u pojedinim slučajevima, duboka razilaženja. Stoga, ekumenska suradnja po samoj svojoj naravi je ograničena: ona ne mora nikada označavati »svođenje« na jedan zajednički minimum. Kateheza, čak štoviše, ne sastoji se samo u poučavanju nauke, nego u uvođenju u cjelokupni kršćanski život, time da se sudjeluje potpunoma u sakramentima Crkve. Stoga je potrebno, tamo gdje je u toku iskustvo ekumenske suradnje na području kateheze, bdjeti da bi formacija katolika bila osigurana, u Katoličkoj crkvi, s obzirom na nauku i kršćanski život.

Nije mali broj biskupa koji su stavljali do znanja tokom Sinode, slučajeve — sve učestalije, — prema kojima civilna vlast ili druge okolnosti nameću, u školama pojedinih država, poučavanje kršćanske vjere — po njenim priručnicima, rasporedima, itd. — zajednički za katolike i nekatolike. Skoro je suvišno upozoravati da se ovdje ne radi o pravoj katehezi. Ipak, jedno takvo poučavanje ima svoje ekumensko značenje, kada vjerno prikazuje kršćansku nauku. U slučaju da slične okolnosti nametnu ovakvu poduku, važno je da se na drugi način, tim većom brižljivošću osigura specifična katolička kateheza.

⁸⁶ Usp. isto, usp. također *Dogmatsku Konstituciju o Crkvi LUMEN GENTIUM*, br. 15; AAS 57 (1965), str. 19.

Problem priručnika u vezi s različitim vjeroispovjestima

34. U ovom trenutku treba pridodati drugu primjedbu, koja se nalazi na istoj liniji, premda u drugačijoj optici. Postoje slučajevi da pojedine državne škole stavljaju na raspolaganje učenicima knjige u kojima su predstavljene s kulturnog stanovništva — povijesno, moralno ili književno — različite vjeroispovijesti, među kojima i katolička. Objektivno predstavljanje povijesnih činjenica, različitih religija i kršćanskih vjeroispovijesti, može u ovom slučaju pridonijeti boljem međusobnom shvaćanju. Bdjet će se dakle, nad tim što više, da bi predavka bila uistinu objektivna, da bi se zaštitilo od ideoloških i političkih sistema ili od predrasuda koje se smatra znanstvenim, što bi deformiralo autentični smisao kršćanstva. U svakom slučaju, te se priručnike jasno ne može smatrati katehetskim djelima: da to budu, nedostaje im svjedočanstvo vjernika koji bi izložili vjeru drugim vjernicima i shvaćanje kršćanskih službi i katoličkih specifičnosti koje se crpe iz unutrašnjosti vjere.

V. Svi trebaju biti katehizirani

Važnost djece i mladih

35. Tema koju je predstavio moj predčasnik Pavao VI. četvrtoj općoj Sinodi biskupa, imala je ovaj naslov: «Kateheza u današnje vrijeme s posebnim naglaskom na katehezu djece i mladih». Uspon mladeži, sačinjava bez sumnje najbogatiji fenomen nade i u isto vrijeme nemira za dobar dio današnjeg svijeta. Neke zemlje, naročito one Trećega svijeta, imaju više od polovice stanovništva ispod dvadeset

pet ili trideset godina. To nam ukazuje na milione i milione djece i mladeži koji se pripremaju da postanu odrasli. Ne radi se samo o brojčanoj činjenici: neki najnoviji događaji, kao što je svagdanja kronika, govore nam, da ovo nebrojeno mnoštvo mladih, premda je tu i tamo zagospodareno nesigurnošću i strahom, ili je zavedeno provalom indiferentizma i droge, ili čak što više napastovana nihilizmom ili nasiljem, predstavlja ipak u svom najvećem dijelu veliku snagu, koja ne uz male rizike, predstavlja snagu koja će stvarati buduću civilizaciju.

A sada, u našoj dušobrižničkoj pomniji pitamo se: kako objaviti ovom mnoštvu djece i mladih Isusa Krista, Boga koji je postao čovjekom, objaviti ga ne samo kroz nepostojan prvi susret nego po svagdanjoj sve dubljoj spoznaji, i onoj sve svijetlijoj njegove osobe, njegove poruke zamisli Božje koju je on htio objaviti, poziva kojeg on upućuje svakom pojedinom, kraljevstva koje on želi ustanoviti u ovome svijetu s »malim stadom«⁸⁷ onih koji vjeruju u njega i koje neće biti potpuno doli u vječnosti? Kako upoznati druge sa smislom, nosivošću, osnovnim zahtjevom, zakonom ljubavi, obećanjima, iskustvima toga kraljevstva?

Postoje ne male primjedbe koje bi trebalo imati na umu što se tiče posebnih obilježja, što kateheza zauzima u pojedinim životnim etapama.

Mala djeca

36. Često odlučujući trenutak jest onaj u kojem malo dijete prima od svojih roditelja i od obiteljske sredine prve elemente kateheze, koji možda neće biti drugo doli jednostavno objavljiva-

87) Lk. 12, 32.

nje nebeskog Oca, dobroga i providnog, prema kojem će ono učiti obraćati vlastito srce. Vrlo kratke molitve koje će dijete naučiti tepati, bit će početak ljubeznog dijaloga sa skrivenim Bogom, čiju će riječ početi naknadno slušati. S obzirom na kršćanske roditelje neće biti nikad dovoljno naglašeno rano uvođenje, u kojem su dječje sposobnosti isprepletene u životnom odnosu prema Bogu: djelo od velike važnosti koje zahtijeva veliku ljubav i dubinsko poštivanje djeteta, koje ima pravo na jednostavnu i istinsku predstavku kršćanske vjere.

Djeca

37. Uskoro dolazi u školi ili u crkvi, u župi ili u ambijentu vjerske prisutnosti u katoličkom kolegiju ili u državnoj školi usporedo s otvaranjem šireg društvenog kruga, trenutak kateheze koji je određen za uvođenje djeteta na ograničen način u život Crkve koja sadrži također neposrednu pripremu na slavljenje sakramenata: didaktična kateheza, ali usmjerena na davanje svjedočanstva u vjeri; početna kateheza, ali ne rascjepkana jer će trebati objaviti, pa makar na najjednostavniji način sve osnovne tajne vjere i njihov utjecaj na moralni i vjerski život dječaka; kateheza, koja daje smisao sakramentima, ali koja u isto vrijeme prima od življenih sakramenata životnu dimenziju, koja joj priječi da ostane samo doktrinalna, te posreduje djetetu veselje da bude svjedok Kristov u karakterističnom ambijentu u kojem živi.

Adolescenti

38. Zatim nastupa pubertet i adolescencija, sa svim onim što ta dob pred-

stavlja veliko i riskantno. To je trenutak otkrivanja samoga sebe i vlastitog nutarnjeg svijeta, trenutak velikodušnih planiranja, trenuci u kojima proključavaju sentiment ljubavi, biološki porivi seksualnosti i želje da se bude zajedno, trenutak posebno intenzivne radosti usko povezane s opojnim otkrićem života. Ali, često je također i dob najdubljih upita, mučnih pa čak i frustrirajućih traženja, dob određene nepovjerenosti prema drugima uz opasno prigrabanje nad samim sobom, dob koji puta, prvih poraza i prvih gorčina. Kateheza neće smjeti zanemariti ove tako lako prelijevajuće vidove tog delikatnog razdoblja života. Kateheza koja je sposobna da privede adolescenta k obnovi vlastitog života i k dijalogu, kateheza koja neće zapostavljati njegove velike probleme — samodarje, vjera, ljubav i njeno posredništvo što je seksualnost — moći će biti odlučujuća. Objava Isusa Krista kao prijatelja, kao vodiča i uzora kojemu se divi i kojega se u isto vrijeme može nasljedovati; objava njegove poruke koja je u stanju dati odgovor na osnovna pitanja; objava zamisli ljubavi Krista Spasitelja, kao utjelovljenje jedine prave ljubavi i kao moguća veza jedinstva među ljudima: sve to može biti osnovica za jedan autentični odgoj u vjeri. A nadalje tajne muke i smrti Isusove, kojima sv. Pavao pridaje zasluge njegova slavnog uskrsnuća moći će mnogo reći savjesti i srcu adolescentovu i baciti svjetlo na njegove prve patnje i na one u svijetu kojeg je otkrio.

Mladi

39. S mladošću nastupa trenutak prvih velikih odluka. Možda podržavan od članova svoje obitelji i od prijatelja, a

koji puta pripušten samome sebi i vlastitoj moralnoj savjesti, mladić će morati uzeti na sebe odgovornost svoje sudbine na sve češći i odlučujući način. Dobro i zlo, milost i grijeh, život i smrt, sučeljavat će se u njemu sve više, jasno kao moralne kategorije, ali također i prije svega kao osnovna opredjeljenja, koja treba prihvatiti ili odbaciti svjesno i odgovorno. Jasno je, da kateheza koja se odriče egoizma u ime velikodušnosti, koja bez simplicizma i umišljenih shematizama nudi kršćanski smisao radu, zajedničkom dobru, pravednosti i djelotvornoj ljubavi, kateheza mira među narodima i promicanja ljudskog dostojanstva, razvoja, oslobađanja, što ih predstavljaju najnoviji dokumenti Crkve,⁸⁸ sretno ucjepljuje u duh mladih dobru katehezu čisto vjerskih stvarnosti, što se ne bi smjelo nikada zaobići. Kateheza preuzima na sebe, dakle, veoma značajnu važnost, budući da je ona prilika u kojoj je moguće predstaviti Evandjelje, shvatiti ga i prihvatiti ukoliko je baš ono sposobno da dadne smisao životu i nadahnuti stavove koji su inače neshvatljivi: odricanje, rastanak, blagost, pravednost, zalaganje, pomirenje, čežnju za Apsolutnim i nevidljivim itd., isto tako druge elemente koji pomažu da se mladić među svojim kolegama predstavi kao učenik Isusa Krista.

Kateheza tako priprema za velike kršćanske zauzetosti u životu odraslog. Što se tiče onoga, na primjer, što se odnosi na poziv u svećeništvo i redov-

88) *Usp. npr. Ecum. Conc. II Vatikanski, Pastoralnu Konst. o Crkvi u suvremenom svijetu GAUDIUM ET SPES: AAS 58 (1966), str. 1025—1120; PAVAO PP. VI, Enciklika POPULORUM PROGRESSIO: AAS 59 (1967), str. 257—299; Apostolsko pismo OCTOGESIMA ADVENIENS: AAS 63 (1971), str. 401—441; Apost. Pobud. EVANGELII NUNTIANDI: AAS 68 (1976), str. 5—76.*

ništvo, jasno je da su mnoga zvanja prokljala upravo u toku jedne dobro pripremljene kateheze u vrijeme dječastva ili adolescencije.

Od prve mladosti pa sve do praga zrelosti kateheza biva, uostalom, neprestanom školom vjere, te slijedi velike životne etape, poput reflektora koji osvjetljava put za dijete, adolescenta i mladića.

Prilagođavanje kateheze mladima

40. Utješno je ustvrditi da je za vrijeme četvrte Sinode i u godinama, koje su iza toga slijedile, Crkva naširoko uzela udjela u ovoj zabrinutosti: kako katehizirati djecu i mlade? Dao Bog da na taj način probuđena pažnja nadugo potraje u svijesti Crkve! U ovom smislu, Sinoda je bila od velike važnosti za cjelokupnu Crkvu, kad se trudila oko toga da se što preciznije oliči kompleksni izgled današnje mladeži; kada je dokazano da se mladež služi jezikom u kojega treba znati pretočiti strpljivo i mudro, bez da se okrnji, poruku Isusovu; kada je dokazala da unatoč priviđenja, mladež nosi, premda koji put na konfuzan način, više nego običnu raspoloživost i otvorenost, iskrenu želju da upozna »Isusa zvanog Krist«:⁸⁹ kada je, konačno, stavila na znanje da je katehetska djelatnost ako je se želi sprovesti jasno i ozbiljno, danas teža i mučnija nego ikad do sada, zbog zapreka i teškoća svake vrste koje se dižu pred njom, ali s druge strane utješnija nego ikad do sada zbog dubine odgovora koje ona prima sa strane djece i mladih. Radi se o blagu, na koje Crkva može i treba računati u budućnosti.

⁸⁹) Mt. 1, 16.

Neke kategorije mladih kojima se obraća kateheza zahtijevaju posebnu pažnju zbog njihove posebne situacije.

Opterećeni

41. Radi se prije svega o djeci i mladima koji su fizički ili mentalno zaostali. Oni imaju pravo upoznati, kao i njihovi vršnjaci »tajnu vjere«. Najveće teškoće koje oni susreću, čine još zaslužnijim njihove napore i napore njihovih odgojitelja. Razlog je zadovoljstva ustvrditi da su neki katolički organizmi koji se posebno posvećuju hendikepiranoj mladeži donijeli na Sinodu obnovljenu želju da se bolje preispita taj važan problem. Zaslužuju da ih se živo podrži u tom traženju.

Mladi bez vjerskog oslonca

42. Moja misao ide zatim prema djeci i mladićima, sve brojnijima, rođenim i odgojenim na nekršćanskom ognjištu, ili u najmanju ruku na ognjištu koje nije imalo kršćansku praksu. Oni su željni spoznaje kršćanske vjere. Treba im osigurati odgovarajuću katehezu, da bi mogli rasti u vjeri i živjeti je postupno, unatoč nedostatka oslonca, a možda također unatoč opiranja na koja nailaze u svom krugu.

Odrasli

43. Nastavljajući seriju onih kojima je upućena kateheza, ne mogu a da ne stavim na vidjelo jednu od najučestalijih zauzetosti sinodalnih otaca, koja se nameće snagom i hitnošću iskustava koja su u toku cijeloga svijeta: radi se o centralnom problemu katehizacije odraslih. Ovo je osnovni oblik kateheze, ukoliko se obraća osobama koje posje-

duju najveće odgovornosti i sposobnosti da žive kršćansku poruku u njenom najrazvijenijem obliku.⁹⁰ Kršćanska zajednica ne bi mogla permanentno katehizirati bez neposrednog i iskustvenog sudjelovanja odraslih, bilo da je njima upućena kateheza, bilo da su oni promicatelji katehetske djelatnosti. Svijet u kojem su mladi pozvani da žive i da svjedoče vjeru koju kateheza želi produbiti i učvrstiti, njime upravljaju odrasli: njihova vjera trebala bi, dakle, biti neprestano osvjetljivana, poticana i obnavljana, da bi prožela vremenske stvarnosti za koje su oni odgovorni. Tako, da bi bila djelotvorna, kateheza mora biti stalna, i bila bi uistinu uzaludna kada bi se zaustavila na pragu zrele dobi, jer nije ništa manje važna za odrasle, premda dakako pod jednim drugim vidikom.

Polukatekumeni

44. Među odraslima koje treba katehizirati, naša dušobrižnička i misionarska pažnja usmjerena je na one koji su rođeni i odgojeni u predjelima koji nisu još kristjanizirani, koji nisu imali priliku da prodube kršćansku nauku, na što su ih životne okolnosti nanijele jednoga dana; usmjerena je na one koji su u svome djetinjstvu primili katehezu koja odgovara toj dobi, ali su se udaljili od svake vjerske prakse te se nalaze u odrasloj dobi s dječjim vjerskim poimanjem; usmjerena je na one koji su primili brzopletu katehezu, loše sprovedenu, loše prihvaćanu; usmjerena je na one, koji, iako su rođeni u

⁹⁰ *Usp. Ekum. Konc. II Vatikanski, Dekret o pastoralnoj službi biskupa u Crkvi CHRISTUS DOMINUS, br. 14: AAS 58 (1966), str. 679; Dekret o misionarskoj aktivnosti Crkve AD GENTES, br. 14: AAS 58 (1966), str. 962—963; S.*

kršćanskoj zemlji, još više u jednom kršćanskom sociološkom kontekstu a da nisu bili nikada odgojeni u svojoj vjeri, te su kao odrasli pravi katekumeni.

Raznolike i dopunske kateheze

45. Odrasli bilo kojeg uzrasta, te same osobe u poodmakloj dobi — koji zaslужuju posebnu pažnju zbog njihova iskustva i njihovih problema — naslovnici su, dakle, kateheze kao i djeca, adolescenti i mladež. Trebalo bi, osim toga govoriti o migrantima, o osobama koje stanuju u četvrtima velikih metropola u kojima često nema Crkve, prikladnih lokala i struktura... Kako da ne izrazim za sve ove najiskreniju želju da se umnože inicijative predodređene za njihovu kršćansku formaciju po odgovarajućim sredstvima (audiovizualna sredstva, knjižice, susreti, konferencije), tako da bi mnogi odrasli mogli nadoknaditi ono što nije uspjela nedostatna i manjkava kateheza, bilo da skladno upotpune onu, na jednoj višoj razini, koju su primili u vrijeme svoga djetinjstva, bilo da bi se obogatili na ovom području do te mjere da bi mogli ozbiljnije pomoći drugima.

Isto je važno da kateheza djece i mladih, permanentna kateheza, kateheza odraslih ne budu odjeljci bez međusobne komunikacije. Još je važnije da među njima ne bude provala. Naprotiv, treba poticati njihovu savršenu komplementarnost: odrasli imaju puno toga ponuditi djeci s obzirom na katehezu, ali i puno toga primiti od njih za rast njihova kršćanskog života.

Kongregacija za Kler, DIRECTORIUM CATECHISTICUM GENERALE, br. 20: AAS 64 (1972), str. 112; usp. također ORDO INITIATIONIS CHRISTIANAE ADULTORUM.